

lijke belangen van den jongeling, dien ik zocht, plotseling het roer omgooide en vroeg: „Maar hoe staat het nu met zijn interieur?”

Lieve, jeugdige vrienden, laat ons toch toonen, wie we zijn, en ons niet schamen, voor den Heere en Zijn dienst uit te komen. Mij verschaft dit weder een heerlijk genot.

Ik mocht een christelijk gezin ontmoeten en gevoelde me er in een oogenblik thuis. 't Was of we elkander al zeer lang kenden. De paar uurtjes waren in een oogenblik omgevlogen en ik had allerminst spijt van m'n oponthoud. Mijn nieuwe vriend bracht mij naar 't station.

Zoo vindt men soms, wat men niet zocht; en als men zoekt dan vindt men soms nog meer.

Nu op den tram. Nog 20 minuten tijd. Wacht, daar zou ik haast vergeten, dat hier ergens de bekende Bonifacius-put moet zijn. Een allervriendelijkste rijksveldwachter gaf mij de noodige inlichtingen en wees den weg naar de bron. En er was nog tijd om heen en terug te wandelen.

Zoo stond ik voor een gedenksteen, dat herinneringen aan de oude kerkhistorie boventiep.

Hier dan liet Bonifacius zijn leven bijna 12 eeuwen geleden, was het niet op dezelfde plaats, dan toch in de nabijheid. En de historie van den Ierschen Winfried, een der eerste zendelingen onder de Friezen, die den eernaam „Apostel der Duitschers” mocht dragen, kwam mij voor den geest. In gedachten zag ik hem aankomen te Wijk bij Duurstede in 716 en door tegenstand van den bekenden Radboud terugkeeren naar Engeland, om twee jaar later weder den tocht naar het continent te wagen. Nu gaat hij via Rome en Thüringen en Hessen weder naar Friesland, waar de overwinning der Franken toegang voor het Christendom heeft verschaft. Hier arbeidt Bonifacius (een eernaam, die weldoener beteekent) drie jaren. En al gaat hij weder heen om in Duitschland nog veel te arbeiden voor zijn Heer, toch vindt hij in Friesland zijn graf.

In 755 voer hij den Rijn af, kwam in ons vaderland aan, en predikte in het tegenwoordige Gelderland het Evangelie, de verschillende reeds gestichte gemeenten bezoekkende. Naar het Noorden overgestoken, zou hij bij Dokkum eenige nieuwbekeerden doopen. Hier werd hij door een bende heidensche Friezen onverhoeds overvallen. Toen zijn leerlingen den grijsaard wilden verdedigen, antwoordde hij: „Kinderen, strijdt niet, laat ons geen kwaad met kwaad vergelden. Thans is de lang gewenschte dag daar en de tijd onzer ontbinding is nabij. Sterkt u in den Heere, vertrouwt op Hem en Hij zal uwe zielen redden.” En terwijl hij het Evangelieboek nog beschermend boven het hoofd hield, troffen hem de slagen der aanvallers en bezweek de vrome man, die, al was hij niet vrij van de gebreken, die de christelijke kerk dier dagen reeds aankleefden, een wakkere strijder was voor zijn Heiland.

Meer dan 50 zijner vrienden werden op dien 5^{den} Juni van het jaar 755 mede omgebracht. Zoo zegt het verhaal en de legende voegt daaraan toe het bericht, dat bij dezelfde gelegenheid uit het gat, door een paardenhoef in den grond geslagen, een bron ontsproot, sedert de Bonifaciusput genoemd.

De bron ligt op een kleinen afstand buiten de wallen der stad en staat in verbinding met een pomp, dichterbij gelegen. Door een kiezellaag, welke men aanbracht, wordt het water eenigszins gezuiverd, zoodat men steeds het heerlijke frissche water kan ophalen. En hiervan wordt zeer veel gebruik gemaakt. Men zeide mij, dat in droge tijden soms duizenden emmers water worden opgepompt.

Dokkum, na Stavoren de oudste der Friesche steden, is ontstaan aan het westeinde van een inham der Lauwerzee (het Dokkummerdiep) en behoorde vroeger tot de zeededen.

Tal van geschiedkundige herinneringen zijn aan het plaatsje verbonden. Onze vrienden moeten er hun vaderlandsche geschiedenisboeken maar eens op naslaan.

De Latijnsche school van Dokkum heeft uitmuntende leeraars gehad. Binnen de veste sleet de dichter Dirk Rafaelz Camphuizen, na een moeielov leven, zijn laatste levensdagen.

Van de gebouwen is het stadhuis, dat dateert van het jaar 1608, merkwaardig om de schilderijen in de raadaal, in 1763 door D. Reyner geschilderd.

Na een uur rijdens met den paardentram, bereikte ik het station Veenwouden, vanwaar de staatsspoor mij naar Franeker bracht.

L. K.

VERTAALDE BOEKEN.

Semand zegt me, dat ik het in *Timotheüs* ook maar aldoor heb over Vaderlandsche boeken, en de Nederlandsche litteratuur dan toch maar een onnoozel klein stukje is van de *wereld*-litteratuur.

Ik zal „Iemand” niet tegenspreken, maar merk alleen op, dat het in de litteratuur niet gaat bij de el; en dat de grootere of geringere lengtemaat er dan ook minder toe doet!

En tóch heeft „Iemand” in den grond der zaak geen ongelijk. Zoo goed als het is, het Vaderland en het Vaderlandsche steeds *nummer Een* te laten wezen, zoo noodzakelijk is het ook niet te vergeten, dat we maar een *deel* zijn van 't geheel.

Zeer zeker gaat het vreemde ons aan! We zijn Nederlanders, jawel; maar Franschen, Duitschers en Engelschen, enz. enz., zijn toch immers ook onze mede-menschen, al is het dan ook geen naaste familie.

En daarom voor vandaag eens een kort episteltje over: *vertaalde boeken*.

Of zal ik mijn bijvoeglijk naamwoord wijzigen en schrijven *vreemde boeken*?

Dat zou zeker parlementair zijn en ik hield een slag om den arm. Hoe ik het bedoel? Wel ik zou dan eerst moeten spreken over het lezen van vreemde boeken *onvertaald*.

En dan aarzel ik niet te verklaren, dat ik vreemde-taalstudie een uitnemend ding vind. Ongetwijfeld schuilt er overdrijving in het oude woord, aan Karel V toegeschreven: „Zoo veel mannen in één man, als hij vreemde talen kan”, maar er is toch iets van aan.

Voor al in onzen tijd, waarin de afstanden schier krimpen bij den dag, is kennis van vreemde talen eenvoudig onmisbaar.

Daarmede wordt nu niet bedoeld een kennis *au fond*, zóó dat men er „alles” van weet, maar wel, dat men een niet al te moeilijik boek in 't oorspronkelijke kan lezen. In 't *oorspronkelijke*. Het vertaalde is onwillekeurig het *niet-oorspronkelijke*, het afgeleide, het *overgezette*. En bij dat overzetten gaat altijd *iets* verloren. Men raakt er altijd wat bij kwijt. En — bij het fijnste juist het beste. Ik bedoel nu niet bij versregels, dat spreekt van zelf; maar ook bij het proza.

Welk een genot, het vreemde te kunnen verstaan, precies zoo het was!

Dat wil een gewoon lezer van een dagblad reeds. „Wat heeft die nare Chamberlain nu weer gezegd?” — „Wel, dat en dat!” — „Och, kom!” — „Nee, toch niet, zóó zei hij 't. In 't Engelsch luidt het zoo precies”

Daar hebt ge het al weer! En dat is nu maar een kleinigheid. Maar kom nu eens met een kunstwerk en behelp u dan eens met een vertaling.

Maar toch, laten we ons niet grooter houden dan we zijn. Van Shakespeare hoorden we allen, en bij den naam van Milton gaat het hart van *ieder* Christenmensch open, hij zij dan al of niet *Puriteïn* of *Calvinist*. Ook las ieder van ons wel eens den *Hamlet*, of een gedeelte van *het Paradijs verloren*; maar in het oorspronkelijke zonder dat we een naar gezicht zetten tegen dezen en genen versregel?

Ik kom er dus rond voor uit: *Vertalingen zijn onmisbaar*. Wie het er zonder stelt of kàn stellen, moet het maar zeggen!

Want in 't Fransch, Duitsch of Engelsch zijn we — neem ik aan — heele bolleboozen, maar heeft Italië geen letterkunde; doen de Noren niet mee sinds de laatste twintig jaar en zijn de Russen litterarisch dan niet in tel?

Zoodat het geval steeds gecompliceerder wordt en van een zich groot houden eenvoudig geen sprake kan zijn. Ieder van ons klopt op z'n beurt aan bij de „getrouwe overzetters.” We zijn wát blij, dat meneer „Dinges”, of juffertje „Zus-en-Zoo” zich de moeite heeft gegeven om een Zweedschen, Russischen „leercursus” te doorploegen.

Want — och ja, dat even in 't voorbijgaan — die „taalkundige” dient men vaak ook nogal eens na te rekenen. Doch op haar past het zeggen: Een gegeven paard ziet men niet in den bek.

Maar nu de groote vraag: welke vertaalde boeken moet men lezen?

„Nog al duidelijk," hoor ik jonge juffrouw *Meedoen* zeggen, „natuurlijk die, welke in de mode zijn!" Juist, niet waar, daar heb je Ibsen en Björnson, Tolstoj en Jonas Lie, Sudermann enz.

„U hebt toch het nieuwste stuk van Björnson gelezen: Boven de kracht („*Ueber die Kraft*, Duitsche vertaling uit het Noorsch")? En hoe vindt u het?"

„Ja; om u de waarheid te zeggen (hier zoud moeten volgen: las ik het nog niet)."

Zie je, zou mijn achterneef, Pietje van Vooruit, zeggen: daar heb je het nu, dan sla je een mal figuur, dan ben je niet op de hoogte van je tijd!

Om van te sidderen: *achterlijk te wezen*. Och, mijn lezer of lezeres, heb den moed, waar het nood doet om *het te wezen!*

Iedere tijd heeft zoo zijn dwaasheden; dwaasheden waarvoor hij zelf vaak niet eens aansprakelijk is. Dat is de *tijdgeest*, maar al te dikwijls staande onder *demonischen invloed*.

En vooral op het gebied van de literatuur geldt, dat de booze zich verandert in een engel des lichts. Want in veel van dat nieuwe is waarlijk ook veel moois en veel waars. Als Ibsen u doet sidderen over de lafheid en de verdorvenheid van de menschelijke natuur, heeft hij geen ongelijk. Het is zooals hij het teekent.

En als Tolstoj toont tegen de oppervlakkigheid en de halfheid van het conventionele naam-christendom, heeft hij al weder verre van geheel ongelijk. En zoo is het steeds. Maar gelijk een Christen-denker het zeer juist heeft gezegd: Het ongeloof kan zeer zeker het Kruis zien — en het lasteren; maar de opstanding, de *verlossing*, ziet het niet.

Daarom, mijn jonge lezer of lezeres, tracht niet te zeer naar het nieuwe, wacht tot ge de kracht en den lust hebt het reine en het onreine te scheiden. En die kunst, als het God liefst, komt eerst met de jaren.

Wat dan van buitenlandsche lectuur? *Het beste, het eerste, het edelste.*

O, Holland is ons *al*, maar we hopen nooit zoo enghartig, zoo *dwaas*, te worden, om van geen Milton te willen hooren, van geen Dante, geen Torquato Tasso, van geen litterarische hoofdmannen uit Frankrijk of Deutschland, of van waar ook ter wereld, die heerlijk-schoone liederen zongen of werken schreven, die den geest verheffen of het hart verblijden.

Maar vraagt ge: het moeten dan toch altijd „christelijke schrijvers" zijn, nietwaar? We willen ook deze vaak vernomen bedenking gaarne onder de oogen zien. Het jonge hart, we weten het bij herinnering en ervaring, komt soms met zulke zonderlinge bekommernissen. Welnu, zie hier dan ons antwoord.

Onchristelijke, *anti-christelijke* boeken moet ge niet onder de oogen willen hebben.

O, God geve u den moed om een boek, waarin gespot of gevloekt wordt, verre van u weg te werpen.

Een goddeloos boek, dat is een giftig beest, dat niet uw kleed, maar uw *ziel* wil besmetten.

Te roemen is ook in dezen waarlijk niet oirbaar, maar ik heb een jonkman van 17 jaar gekend, die toen een vriend hem een boek gaf van den lichtzinnigen Ernest Renan — sinds ook reeds opgeroepen voor Gods heiligen rechterstoel — en hij bemerkte, dat er iets van den geest uit den afgrond in was, het boek teruggaf met een gezicht, waarop *angst* was te lezen. Dat was genade van Boven gegeven!

Dus: goddelooze, booze, slechte boeken nooit! Daarvoor moogt ge u zelf gerust te hoog, te *goed* achten. Zeg dan vrij met Van Alphen: „Ik ben een kind, van God bemind en tot geluk geschapen" maar niet bestemd om òm te komen in het moeras der bedorven, *geest* en hart verstikkende lectuur.

Maar zoo is niet alle lectuur, die nu juist niet „christelijk" is. Daar is ook, buiten de genade ter zaligheid om, een beschermende hand Gods, die zich uitstrekt om de doorwerkende kracht van het zondengif te keeren. Ge vindt vaak ook bij niet-Christenen, bij de „wereld" veel, dat u verkwikt en beschaamt.

Dus ook in de litteratuur.

Heeft zelfs een Victor Hugo, een Schiller, niet verzen gedicht, die eenvoudig *heerlijk schoon* zijn; roerde u nooit een vertelling van Uhland, een verhaal van Dickens?

Zeker, ook bij dit alles past een *oordeel des onderscheids*.

Maar wat jongen of meisje zal in zulke gewichtige materie als „keuze van goede lectuur" niet eerst vader of moeder, of onderwijzer of onderwijzeres raadplegen? Daar wordt men nooit te oud voor. En als een juffertje mama er nog wel bijroep om de keuze van een manteltje of een japonnetje te bepalen, waarom dan niet bij een boek van belang?

Gaat dan het uiterlijk boven het innerlijk? Is het uitwendige meer waard dan de onsterfelijke ziel? Ik wou u wijzer hebben!

Och, hoor ik zeggen, neem het niet te hoog op: ik heb daar nooit zoo aan gedacht. En met dat voorloopig antwoord neem ik gaarne genoegen.

En voorts nog iets.

Daar komt ook een tijd, dat uw geest *rijp* moet zijn. Aankomende jongens en meisjes, als ze eens iets open of zeggen, dat nog niet van algeheele wijsheid getuigt, worden wel eens geplaagd met het bekende: De verstandskies moet nog komen.

En werkelijk, wie wat ouder wordt weet het: eerst *met schade en schande* wordt men wijs.

Maar er dient dan toch een dag te komen, dat men schadelijke boeken, waarmede men in aanraking komt, zijns ondanks moet *kunnen* verduren.

De gymnasiast wordt eens student. Ongelukkig, wie dan nog niet de sterkte van geest, de nobelheid en de louterheid van hart heeft, om het onreine, dat u zeer lichtelijk omringt, te *laten passeeren*. Dan is het heerlijk zoo'n man, die u met zijn spotpraat tegen komt, toe te kunnen voegen: kennis nemen zal ik van wat ge zegt, omdat het nu eenmaal op mijn weg ligt, maar *ik veracht u*.

Doch dan zelfs blijft voorzichtigheid raadzaam. Het onreine bezoedelt u vanzelf, ook al hebt ge er u op gewapend.

Maar vreemde boeken zijn er immers ook te over, die verheffen, leeren, louteren.

Engeland staat dezer dagen, en met reden, te slechter naam en faam bekend, maar hoeveel schoons is er niet in de Engelsche letterkunde. Kostelijke schatten. Gaven Godes.

En Deutschland dan, het vaderland van zoo vele groote en edele dichters en denkers!

Als de dichter ons meeneemt naar zijne bergen; ons doet schouwen in de dalen; ons laat staren op de zeeën of langs rivieren; ons vertelt van de historie van zijn land, van Gods wonderen ook daar gezien; wanneer hij ons brengt bij de edelsten van zijn land, ons doet aanzitten bij hen, die Gods Woord geopend hebben en daarnaar luisteren, zouden we ons dan niet haasten tot luisteren, wijl we de taal van *ons* tehuis daar niet vernamen?

Weg van ons die bekrompenheid! Ge kent toch het boek van den apostel van Patmos, den heiligen Johannes in de Heilige Schrift? Hoor, het ruist als een orgeltoon in zijn heerlijk en waarachtig visioen: „En ik zag eene schare van *alle* natien en talen en tongen, die niemand tellen kan."

„Vreemde boeken." Daar is *één* boek, dat ook eens vreemd was aan het volk dezer landen. De Heilige Schriften, Gods Woord.

Welnu, ons is het een boek, als ware het ons door Gods bestel in de landstaal zelve gegeven. En toch — ge weet beter. Maar helaas, daar zijn er zoovelen nog in verre heidelanden, die nooit nog hoorden van „dat vreemde boek."

Dat „vreemde" boek hun eigen te doen worden, welk een heerlijke taak! Daartoe de handen mede te mogen reppen, welk een eere.

Mochten er van de *Timotheüs*-lezers zijn, die daartoe in zich voelen opwaken den lust, de onuitroeibare ziels-begeerte.

Die taak om het „vreemde boek" verderop bekend te maken is een taak, al de moeite, al den strijd, al het geloof van een geheel menschenleven waard. Maar eerst moet dat „vreemde boek" uw *eigen* boek zijn, u lief, u dierbaar om des Heeren wil. „*Het boek der boeken.*" En wel u, als ge dit „vreemde boek" — op welke wijs dan ook, ook al kent ge geen vreemde talen — toch voor anderen hebt vertaald, d. w. z. het hun beter hebt doen verstaan.

J. P.